

Jadwiga Lewandowska

Archeolog

jag.lew@wp.pl

Tel. 501 734 696

**Program badań archeologicznych podczas prac
ziemnych związanych z inwestycją polegającą
na budowie drogi i dróg rowerowych wraz
z oświetleniem ulicznym na osiedlu
Archeologów w Brześciu Kujawskim
w miejscowość Brześć Kujawski,
gmina Brześć Kujawski**

(§ 9 ust. 3 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków, Dz. U z 2018 r., poz. 1609)

Informacje wstępne

Do wykonania badań archeologicznych podczas inwestycji wraz z niezbędną dokumentacją przyjęto standardy określone w dokumencie: Załącznik do pisma Generalnego Konserwatora Zabytków z dnia 8 stycznia 2020 roku (DOZ-KiNK.070.14.2018.WJ): Standardy prowadzenia badań archeologicznych cz. 2 Badania inwazyjne lądowe, oprac. Z. Misiuk, J. Wrzosek, A. Oniszczyk, M. Sekuła, M. Sabaciński, K. Czajkowski, Warszawa 2019.

Podstawy prawne

- Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz.1568, z późn. zm.);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2018 poz. 1609); - Ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2004 Nr 92 poz. 880 z późn. zm.);

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28 sierpnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków;

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409; zm. Dz. U. z 2014 r. poz. 40).

Miejsce badań:

Brześć Kujawski, woj. kujawsko-pomorskie. Działki 112/116, 112/109, 112/118, 112/29, 112/28, obręb 0002 Miasto Brześć Kujawski.

Wnioskodawca:

Gmina Brześć Kujawski, Plac Władysława Łokietka 1, 87-880 Brześć Kujawski.

Planowany termin badań terenowych:

Badania archeologiczne podczas prac ziemnych zostały zaplanowane od 20 kwietnia 2023 do 31 grudnia 2024 r. Ostateczny termin zostanie ustalony z Zamawiającym i Wykonawcą.

Kierownik badań:

dr Jadwiga Lewandowska, ul. Dworcowa 17 a, 87-300 Brodnica.

Rodzaj badań:

Badania archeologiczne podczas prac ziemnych związanych z budową drogi i dróg rowerowych wraz z oświetleniem ulicznym na osiedlu Archeologów w Brześciu Kujawskim wraz z niezbędną infrastrukturą techniczną i zagospodarowaniem terenu. Charakterystyka robót ziemnych (wymiary wykopów łącznie z podaniem ich głębokości).

1. Droga – głębokość 68 cm, pow. 2780 m²
2. Zjazd asfaltowy – głębokość 35 cm, pow. 160 m²
3. Zjazd z kostki brukowej – głębokość 38 cm, pow. 200 m²
4. Droga dla rowerów – głębokość 29 cm, pow. 1200 m²
5. Droga dla pieszych i rowerów – głębokość 30 cm, pow. 1250 m²
6. Linia kablowa pod oświetlenie – głębokość 80 cm, szerokość 40 cm.

Program badań archeologicznych podczas prac ziemnych:

1. Prace przygotowawcze:

- Pomoc w formalnościach prawnych, uzgodnieniach z WUOZ.
- Konsultacje merytoryczne.
- Kwerenda historyczna i archiwalna.
- Wizja lokalna wraz z Wykonawcą inwestycji w celu ustalenia sposobu prowadzenia prac ziemnych.
- Przygotowanie obszaru do prowadzenia prac, w tym między innymi karczunek, posprzątanie zabrudzeń antropogenicznych i innych.
- Pomiar geodezyjne, wykonanie szczegółowej mapy badanego obszaru, podział obszaru na odcinki badawcze.

2. Nadzór archeologiczny podczas odhumusowania mechanicznego oraz dalszych etapów inwestycji/prac ziemnych. Wykonanie prac eksploracyjnych (w uzasadnionych przypadkach z wykorzystaniem sprzętu mechanicznego) oraz dokumentacji rysunkowej, fotograficznej i opisowej.

3. Zakopanie wykopów przy użyciu sprzętu ciężkiego, posprzątanie zabrudzeń antropogenicznych.

- Po zakończeniu prac archeologicznych teren zostanie zagospodarowany zgodnie z przeznaczeniem. Zagospodarowanie terenu w gestii Inwestora.

4. Opracowanie wyników badań:

- Opracowanie merytoryczne wyników badań (w tym analiza zabytków ruchomych i nieruchomych).
- Konserwacja zabytków archeologicznych.
- Graficzne zobrazowanie wyników badań.
- Przygotowanie, wydruk 3 egzemplarzy sprawozdania, sporządzenie kart muzealnych, przekazanie zabytków do odpowiedniej instytucji, i inne niezbędne czynności do wykonania zlecenia według decyzji Konserwatora.

Ze względu na charakter zabytkowy obszaru predysponowanego do badań w formie nadzoru podczas prowadzenia inwestycji, możliwe jest wystąpienie problemów i zadań nie znanych, nie ujętych w dokumentacji, w programie badań. Należy wówczas problem

rozpatrzeć i wspólnie z Inwestorem, wykonawcami projektu oraz WUOZ podjąć decyzje dotyczącą dalszych działań. Niniejszy program obejmuje wykonanie obserwacji i prac dokumentacyjnych związanych z nadzorem archeologicznym. W razie dokonania odkrycia archeologicznego zmieniającego klasyfikację prowadzonych prac z nadzoru archeologicznego na systematyczne badania archeologiczne sporządzony powinien zostać nowy wniosek oraz program badań.

Brześć Kujawski to miasto z historią i bardzo dużym potencjałem archeologicznym oraz historycznym. Pierwsza wzmianka o istnieniu Brześcia pochodzi z 1228 roku. Lokacja miasta miała miejsce przed 1250 rokiem z inicjatywy księcia kujawskiego Kazimierza. Prawo niemieckie miasto otrzymało przed 1275 rokiem. Ulokowanie w 1236 roku w Brześciu siedziby, a od 1255 roku stolicy książąt brzesko-kujawskich, podniosło znaczenie ośrodka. W 1275 roku istniała kasztelania, a w 1312 roku starostwo grodowe. W 1312 i 1343 roku w Brześciu znajdowała się stolica województwa brzesko-kujawskiego. Najstarszy, zachowany wizerunek Brześcia pochodzi z XVII wieku. Na wykonanej w 1657 roku litografii Eryka Jonsona Dahlberga, generalnego kwatermistrza wojsk szwedzkich i równocześnie rysownika, widoczna jest panorama miasta obleganego przez Szwedów. W panoramie wyróżniają się mury obronne z bramami miejskimi i zwodzonym mostem, gotycki kościół famy oraz kościół i klasztor dominikański, zamek książęcy oraz ratusz miejski. Zawieruchy dziejowe nie pozostawiły we współczesnym Brześciu Kujawskim zbyt wielu zabytków materialnych, zachował się jednak unikalny, urbanistyczny układ miasta średniowiecznego.

Jadwiga Lewandowska

Archeolog

Literatura (wybór):

Andrzejewska Aldona, *Szkoło naczyniowe z klasztoru o.o. dominikanów w Brześciu Kujawskim, woj. włocławskie*, „AUL”, Folia Archaeologica, t. 20, 1996, s. 123-153.

Andrzejewska A., Kajzer Leszek, *Badania zespołu poddominikańskiego w Brześciu Kujawskim*, „AHP”, t. 1, 1995, s.127-148.

Andrzejewska A., Kajzer L., *Zespół poddominikański w Brześciu Kujawskim w świetle badań terenowych z 1992 r.*, Łódź 1992 [mps].

Bieniak J., *Najstarsze kujawskie księgi ziemskie (1397-1408). Kolejność i chronologia kart*, Warszawa 2007.

Bieniak J., *Kujawy a zjednoczenie państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” 1988, t. 6, s. 33-42.

Guldon Z., Powierski J., *Podziały administracyjne Kujaw i ziemi dobrzyńskiej w XIII-XIV w.*, Warszawa-Poznań 1974.

Jasiński K., *Genealogia Władysława Łokietka i jego najbliższej rodziny*, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie” 1988, t. 6, s. 12-32.

Kajzer L., *Brześć Kujawski, woj. włocławskie, St. 34, AZP: 49-46/43*, „Informator Archeologiczny”, s. 81-82, 1989.

Kajzer L., *Inwentarz mieszczan miasta Jego Królewskiej Mości Brześcia Kujawskiego i nieosiadłych z roku 1782*, „Zapiski Kujawsko-Dobrzyńskie”, 1998, t. 12, s. 259–294.

Kajzer L., *Zamek w Brześciu Kujawskim w świetle badań terenowych*, [w:] *Stolica i region. Włocławek i jego dzieje na tle przemian Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej*,

red. O. Krut-Horonziak, L. Kajzer, Włocławek 1995, s. 155-164.

Kowalewska A., *Powiat włocławski do 1795 roku (zarys historii miast powiatu)*, [w:] *Monografia powiatu włocławskiego*, red. S. Laguna, Włocławek 1968, s. 72–73.

Kozłowski R., *Geneza i granice księstwa brzesko-kujawskiego*, [w:] PKH [BTN], t. 5,

s. 77-112.

Kucharski G., *Łokietkowe ślady w Brześciu Kujawskim*, Brześć Kujawski 2008.

Mitkowski Józef, *Kancelaria Kazimierza Konradowica księcia kujawsko-łęczyckiego (1233- 1267)*, Wrocław i in. 1968.

Monografia Powiatu Włocławskiego, red. S. Laguna, Włocławek 1968.

Monografia Brześcia Kujawskiego, red. B. Głębowicz, Włocławek 1970.

Józwiak S., *Rola i znaczenie enklaw terytorialnych zakonu krzyżackiego na Kujawach w politycznych stosunkach z Polską w XIV-XV w.*, „ZK”, t. 12, 1997, s. 185-196.

Pakulski J., *Brześć za rządów wójta Tylo (1306-1320) i jego lokalizacja*, „ZKD”, t. 15, 2001, s. 65-83.